

Måndagen den 28 Januari.

Kl. 12 på dagen.

§ 1.

Protokollet för den 24 äfvensom protokollsutdrag för den 25 och den 26 i denna månad upplästes och godkändes.

§ 2.

Herr Talmannen tillkännagaf, att H. M. Konungens Förste Hofmarskalk i bref underrättat, att DD. MM. Konungen och Drottningen behagat till bal i afton inbjuda Kammarens samtliga ledamöter.

§ 3.

Föredrogs ånyo protokollsutdrag från Första Kammarén, innefattande delgifvande, bland annat, af Kammarens Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 1, i anledning af väckt förslag om talmanssammantråde.

Ordet begärdes af:

Herr Björck: Jag hemställer, huruvida det icke må anses lämpligt att det nu upplästa förslaget öfverlemnas till det enskilda Utskott, som af Kammarén redan fått sig uppdraget att handlägga alla frågor af enahanda beskaffenhet med den nu förevarande.

Herr Friherre Alströmer: För min del hemställer jag, huruvida icke ifrågavarande förslag må anses vara af mera angelägen beskaffenhet och derföre bör af Kammarén afgöras utan remiss till Utskott. Det är nemligen af synnerlig vikt att så fort som möjligt bereda någon slags kommunikation emellan de båda Kamrarne, hvarföre och då Första Kammaréns förevarande tillfälliga Utskotts Utlåtande synes vara väl grundadt, det tyckes mig som skulle Kammarén nu genast kunna deröfver besluta. Jag yrkar derföre proposition på bifall till förslaget, eller, för den händelse detsamma icke skulle vara af Kammarens ledamöter tillräckligt känt, att uppläsning af Utskottets slutliga hemställan dessförinnan måtte ega rum.

Det af Första Kammarens tillfälliga Utskott i ofvanberörda Utlåtande framställda förslag upplästes, hvarefter öfverläggningen fortsattes af:

Herr Björck: Jag nekar icke vigten af det nu föredragna förslaget, utan uppskattar detsamma tvärtom till dess fulla betydelse. Allt är nemligen af vikt, som afser att bestämma och begränsa den gemensamhet, som i enlighet med nu gällande grundlag bör ega rum emellan de båda Kamrarne, men å andra sidan är det äfven af lika stor vikt att denna Kammaré bevarar sin sjelfbestämningsrätt uti allt, der icke gemensamhet be-

tingas af ärendenas beskaffenhet. — Jag kan icke ingå på ett förslag att bilda en talmanskonferens med mindre, än att dess verksamhet begränsas, så att den icke kunde erhålla en alltför stor utsträckning. Väl är det nödvändigt att en sådan finnes, för att tillse det ärendena samtidigt i Kamrarne till behandling förekomma, men angeläget är ock, att så inskränka dess verksamhet, att den icke sträcker sin befogenhet utöfver tillbörliga gränser. Jag vill nu icke påstå, att det framlagda förslaget i sig innebär något dylikt, men detsamma bör dock noga undersökas, innan vi deröfver fatta beslut, och vill jag i öfrigt fästa uppmärksamheten dels derå att, ehuru en gemensam ordning för Kamrarne torde vara behöflig, detsamma dock icke får innehålla något, som obehörigen ingriper uti Kammarens sjelfbestämningsrätt, dels ock derå, att vi i denna fråga böra tillvågagå med yttersta försigtighet, emedan, om möjligen i förslaget skulle förekomma något mindre ändamålsenligt stadgande, det sedermera lätt torde leda till konflikter emellan Kamrarne, i fall fråga uppstår att deruti åvägabringa någon förändring. Då nu Kammaren redan nedsatt en komité, i hvars händer vi nedlagt utarbetandet af förslag till arbetsordning, hvarföre icke då dit hänvisa äfven det nu föredragna ärendet? Jag tillåter mig dessutom erinra, att Herr Kommers-rådet Sjöberg i sitt förslag till arbetsordning uppställt icke mindre än 8 paragrafer, i fråga om bildandet af en talmanskonferens och föremålen för dess verksamhet, ehuru de i dessa §§:r förekommande bestämmelser sedermera undergått betydlig inskränkning, utan att jag likväl nu för tillfället kan närmare redogöra för förhållandet härmed. — Slutligen vill jag äfven påminna derom, att i de gamla Riks-Stånden dylika frågor som förevarande icke afgjordes förr än vederbörande Utskotts yttrande deröfver blifvit infordradt.

Herr Hierta: Jag kan ej för min del annat än instämma med Herr Björck om angelägenheten deraf, att icke förhasta sig vid fattandet af beslut i en fråga, som kan komma att gälla för en längre framtid; men då det å andra sidan är angeläget att redan från riksdagens början söka åvägabringa ett behöfligt samband emellan Kamrarne, tager jag mig den friheten att hemställa, om ej förslaget kunde provisoriskt antagas, för att under tiden öfverlemnas till behandling af det utaf Kammaren utsedda enskilda Utskott.

Herr Friherre Alströmer: Då jag förra gången yttrade mig och derunder förordade antagande af förslaget, kunde det icke vara min mening, att derigenom vilja lägga hinder i vägen för Kammaren att pröfva detta ärende i sammanhang med behandlingen af det redan afgifna förslaget till arbetsordning, utan blott att framhålla nödvändigheten af ett snart samband emellan Kamrarne. Jag yrkar derföre icke proposition på bifall till förslaget att ovilkorligen gälla för hela riksdagen, utan åsyftar alldeles detsamma som Herr Hierta, och instämmer derföre med honom.

Herr Björck: Sedan Herr Hierta nu hemställt, att förslaget endast tills vidare må antagas, så har jag icke något deremot att erinra, utan må det gerna för närvarande antagas att tillsvidare lända till efterrättelse,
blott

blott jag kan vara förvissad derom, att Kammarén är berättigad att när som helst frånträda detta sitt beslut, i fall så skulle anses nödigt.

Öfverläggningen förklarades slutad, och beslöt Kammarén, på framställning af Herr Talmannen, att godkänna Första Kammaréns tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 1; dock skulle detta beslut icke gälla för längre tid, än till dess de reglementariska stadganden, dem Riksdagen för sig funne nödiga, hunnit utarbetas och till efterrättelse antagas.

§ 4.

Med anledning af det under nästföregående § fattade beslut, blef, på Herr Talmannens hemställan, val af tre ledamöter för att deltaga i talmanssammanträdena utsatt till nästa Onsdag; och skulle detta val då företagas näst efter det till samma dag bestämda val för utseende af ledamöter i Riksdagens Kansli.

§ 5.

Herr vice Talmannen Mannerskantz begärde ordet och yttrade: Jag hemställer till Kammarén, huruvida icke ifrågavarande, från Första Kammarén remitterade skrifvelse bör öfverlemnas till det Utskott, Kammarén redan tillsatt för utarbetande af förslag till arbetsordning.

Sedan Herr Talmannen anmärkt, att han äfven utan ledamots begäran ämnat framställa den af Herr vice Talmannen omnämnda proposition, blef, på Herr Talmannens hemställan, Första Kammaréns tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 1 hänvisadt till det för utarbetande af arbetsordning tillsatta enskilda Utskottet.

§ 6.

Anyo föredrogs protokollsutdrag från Första Kammarén, innefattande delgifvande, bland annat, af Kammaréns tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 2, i anledning af väckt förslag angående tryckningen af Riksdagens handlingar.

Efter det Herr Talmannen upplyst, att Första Kammarén, enligt ankommet protokollsutdrag för den 24 i denna månad, lemnat bifall till ifrågavarande Utlåtande, begärdes ordet af

Herr de Maré: Då jag begärde ordet, skedde det allenast i ändamål att få förslaget uppläst; och som detta numera skett, begagnar jag tillfället att instämma uti detsamma, och anhåller om Herr Talmannens proposition på bifall dertill.

Vidare anfördes icke, och Första Kammaréns tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 2 godkändes.

§ 7.

På hemställan af Herr Talmannen aktade Kammarén nödigt, att framför andra å föredragningslistan uppförda ärenden nu till pröfning företaga protokollsutdrag från Första Kammarén, innefattande inbjudning om

tillsättande af ett *särskildt Utskott* för behandling af alla frågor, rörande förändrad organisation af landtförsvaret och dertill erforderliga anslag.

§ 8.

Af anledning nästföregående § utvisar, föredrogs ånyo protokollsutdrag från Första Kammaren, innefattande inbjudning om tillsättande af ett *särskildt Utskott* för behandling af alla frågor, rörande förändrad organisation af landtförsvaret och dertill erforderliga anslag.

Herr Bergström: Mig förefaller det, som skulle Riksdags-ordningen icke känna till något Utskott under den allmänna rubriken: "Särskildt Utskott". Riksdagen kan tillsätta ett särskildt Konstitutions-Utskott, ett särskildt Stats-Utskott, ett särskildt Bevilhnings-Utskott, ett särskildt Banko-Utskott och ett särskildt Lag-Utskott; likasom ett sammansatt särskildt Utskott kan komma att handlägga ämnen, som eljest skolat tillhöra flera eller färre af de ständiga Utskotten; men jag upprepar det ännu en gång, något särskildt Utskott, afsedt att handlägga andra ämnen, än dem, hvilka eljest tillhöra de ständiga Utskotten, kan icke grundlagsenligt till sättas. Jag anser det derföre vara af högsta vikt, att få utredt, hvilket eller hvilka ständiga Utskott äro behörige att handlägga förevarande fråga.

Herr Björck: Till en början vill jag upplysa, att i slutet af första momentet af 37 § Riksdags-ordningen förekommer följande stadgande: "Ankommande på Kamrarnes sammanstämmande beslut att, när sådant finnes vara af nöden, tillsätta särskildt Utskott för upptagande af fråga, som tillhör ständigt Utskotts behandling, så ock att, derest Utskott anmäler behof af förstärkning i ledamöternes antal, sådant bevilja."

Jag kan af detta stadgande icke komma till samma resultat som den föregående talaren, utan synes det mig, som vore Kamrarne öppet lemnadt att tillsätta särskildt Utskott för behandling af slika frågor, som nu förevarande. Man skulle visserligen kunna benämna det Utskott, hvarom nu är fråga, ett särskildt Stats-Utskott, eftersom ärendet i vanligt fall skolat tillhöra Stats-Utskottet, men då grundlagen härtill icke gifver någon anledning, så vet jag icke hvartill en sådan särskild benämning skulle tjena. Emellertid finnes icke något hinder att framdeles, om så skulle anses nödigt, med en särskild benämning utmärka ett hvart dylikt Utskott.

Beträffande sjelfva saken, så får jag tillstå, att jag icke är öfvertygad om lämpligheten af ett särskildt Utskott. Väl vet jag, att stora reorganisationsförslag utgöra föremålet för de motioner, som blifvit väckta i förevarande ämne, och att till följd deraf samma förslag icke lämpar sig för Stats-Utskottets behandling, hvarför de äfven torde böra hänvisas till ett särskildt Utskott, men för såvidt berörda förslag jemväl afse direkta anslag, så synes det mindre tjeuligt att öfverlemnna dem till behandling af särskildt Utskott. Jag vågar i detta hänseende icke åberopa den erfarenhet jag eger från föregående riksdagar, emedan den icke är af stort värde numera, sedan nya förhållanden inträdt, men jag tror mig dock kunna säga, att de sammansatta Utskott, som voro tillsatta för behandling af frågor, hvilka jemväl omfattade beviljandet af anslag, vanligtvis alltför strängt belastade budgeten, hvilket närmast torde få tillskrifvas den om-

ständighet, att dessa Utskott icke egde tillgång till de upplysningar om och till den öfversigt af den finansiella ställningen, som bör finnas eller åtminstone förutsättes böra finnas hos ett Stats-Utskott. Nog inser jag att ett särskildt Utskott icke kan behandla dessa reorganisationsförslag, utan att på samma gång göra sig en föreställning om de därför erforderliga anslag, men det vill synas mig, som hade man uti dessa anslagsfrågor inblandat vissa frågor om anslag just för att få ärendet i dess helhet hänskjutet till särskildt Utskotts behandling, enär denna eljest tillkommit tillfälligt Utskott. Jag tror, att ett dylikt förfarande, om detsamma fortsättes, endast blifver ett sätt att söka kringgå grundlagen, som velat öfverlemnna åt hvarje Kammare att behandla alla ämnen, som kunna anses icke tillhöra ständigt Utskott, hvarföre ock, derest man uti förevarande förslag inblandat frågor om anslag, samma förslag böra hänvisas till Stats-Utskottets behandling, på det att det nu anmärkta förfarings sättet icke må vinna häfd. Således kan jag icke instämma i Första Kammarens beslut om sakens hänskjutande till ett särskildt Utskott, för så vidt nemligen densamma äfven omfattar fråga om anslag. Ehuru jag villigt medgifver, att den sakkännedom beträffande denna fråga, som onekligen finnes hos Första Kammaren, är af högt värde, så anser jag dock af högre vikt, att folkets ombud i första rummet lemnas tillfälle att yttra sig angående såväl den nuvarande organisationen af krigsväsendet som den föreslagna ombildningen af nationalförsvaret. Godkänna vi nu ifrågavarande förslag, så är jag viss derpå, att alla likartade frågor komma att till särskildt Utskott hänskjutas. Föga eller intet vinnes dermed, att särskildt Utskott tillsättes för behandling af de motioner, som föranlett Första Kammarens nu föredragna beslut i ämnet, då de motioner i samma ämne, hvilka inom denna Kammarare blifvit väckta, i allmänhet äro af sådan beskaffenhet, att de måste hänvisas till af denna Kammarare tillsatt tillfälligt Utskott, emedan, så vidt jag förnunnmit, samma motioner icke afse anslag och sålunda icke kunna komma under behandling hvarken i ständigt eller särskildt Utskott.

Herr Bergström: Det är i sanning med mycken tvekan jag yttrar mig i denna fråga, då jag finner min åsigt vara stridande mot den mening, som blifvit uttalad af den föregående talaren, hvars stora erfarenhet i hithörande ämnen jag nogsammt känner. Då emellertid upplästa momentet af 37 § Riksdags-ordningen icke afser andra ärenden än sådana som, ehuru egentligen tillhörande ständiga Utskott, kunna hänvisas till särskildt Utskott, så synes det mig som borde man åtminstone på förhand haiva klart för sig till hvilket ständigt Utskott förevarande fråga egentligen hör; ty genom tillsättandet af ett särskildt Utskott undandrages frågan det ständiga Utskott, hvilket det annars tillkommit att utreda densamma. Då man icke kunnat bestämdt uppgifva och ådagalägga, till hvilket eller hvilka ständiga Utskott frågan hör, yrkar jag att Kammararen icke måtte biträda Första Kammarens beslut om tillsättande af ett särskildt Utskott för behandling af frågor rörande arméorganisationen. De frågor af enahanda beskaffenhet, hvilka blifvit väckta inom denna Kammarare, torde böra hänvisas till tillfälligt Utskott.

Herr Staaft: Den 37 §:n Riksdags-ordningen är temligen tydlig derutinnan, att det, när en fråga är af stor och omfattande vikt, står

Kammaren öppet att till särskildt Utskott densamma öfverlemna. Nu har en aktad ledamot yrkat, att, emedan i förevarande motion fråga om anslag förekommer, densamma skulle ovilkorligen till Stats-Utskottet hänskjutas; men det vore vådligt uppställa den regel, att hvarje fråga, deri anslag förekomme, måste Stats-Utskottet ensamt förbehållas. Om denna grundsats genomföres, då afskäres möjligheten att göra hvad grundlagen äsyftar med dess stadgande om rättighet att tillsätta särskildt Utskott för fråga, som tillhör ständigt Utskotts behandling, då frågans omfattning och betydelse gör en sådan åtgärd af behovet påkallad. Men frågan om organisationen af Rikets försvar är af så stor vikt, att densamma på grund häraf icke torde, derföre att den äfven är en anslagsfråga, böra till Stats-Utskottet öfverlemnas, helst detta ändock har så många frågor att utreda. Jag tror således att man beträffande en sådan organisationsfråga, som den här förevarande, nu bör bryta isen, och fastän motioner, som innebära fråga om anslag, utan tvifvel i allmänhet tillhöra Stats-Utskottet, här tilllämpa det af grundlagen medgifna undantaget och med bifall till Första Kammarens i det upplästa protokollsutdraget gjorda hemställan hänvisa denna motion till särskildt Utskott.

Med Herr Staaff hördes flere af Kammarens ledamöter instämma.

Herr Hedlund: Jag har alltifrån den dag, Riksdags-ordningen framlades till antagande, betraktat det som lyckligt, att särskilda delegationer från Kamrarna kunna behandla frågorna, när dessa ej direkt falla inom ständiga Utskotts behandling. Då Kamrarna icke hafva tillfälle att kommunicera sig med hvarandra, anser jag det nemligen af stor vikt, att bådas delegerade få råkas och för hvarandra redogöra för sina meningar, och såväl beträffande frågan om organisationen af Rikets försvar, som i undervisningsfrågan, tror jag det vara af synnerlig nytta. Hvad den här förevarande frågan angår, så tror jag att den bör till särskildt Utskott hänvisas. Jag vill fästa uppmärksamheten derpå, att Utskotten icke ega någon beslutande rätt; man behöfver således icke riskera något slöseri i anslagsfrågor hvarken genom Stats-Utskottet eller särskilda Utskott. Om det inträffar, att särskilda Utskott eller Stats-Utskottet blefve slösande, för hvilket antagande dock icke finnes någon grund, så ega ju Kamrarna rätt att säga nej. Om man tror, att i detta förslag finnes ett förstuckat moment, som skulle innebära anslag, så må detta dock icke utgöra ett hinder för frågans hänvisande till särskildt Utskott. I mitt förslag till organisation af Rikets försvar är endast väckt fråga om anslag till förberedande öfningar och lön åt betälhafvare, hvilket väl icke bör kunna oroa Statsverket. Samma fråga, som nu är å bane, uppdyker för öfrigt änyo, då min motion förekommer, och jag ämnar då yrka frågans hänskjutande till särskildt Utskott.

Herr Björck: Jag anser mig icke behöfva ingå i någon kontrovers med Herr Staaff, emedan hans anförande grundades på en förutsättning, som icke var riktig, nemligen den, att jag bestridt, att anslagsfrågor kunna hänvisas till behandling af särskildt Utskott. Jag har medgifvit, att grundlagen tillåter, att särskildt Utskott tillsättes för frågor, som tillhöra Stats-Utskottet, men jag anser det för närvarande af synnerlig vikt att i stats-

regleringen ingen missräkning eger rum och att Stats-Utskottet får sammanhålla budgeten. Derved åsyftas visst icke, att Utskottet skall tillskansa sig någon magt, men om en utredning af verkliga ställningen är af nöden, så kan Kammaren först efter det en sådan i Stats-Utskottet föregått, fatta beslut i frågor, som angå utgifter. Jag vet icke, om denna motion från Första Kammaren afser utgifter, som röra statsregleringen vid denna riksdag, men jag måste antaga detta, tills upplysning härom vinnes. Då Herr Hedlunds motion väcktes, trodde jag, att den afsåg en omorganisation af försvaret och att fråga var om nedsättande af en komité, men komma äfven der anslag i fråga, så är det en fördel, att det nu förevarande förslaget behandlas tillsammans med Herr Hedlunds motion, dock anser jag i alla händelser det vara af vikt, att Andra Kammaren i denna fråga får behålla sitt initiatif.

Herr Hierta: Jag anser ej fullt klart utredt, huru 37 §, 1 och 2 mom. Riksdags-ordningen här böra fattas. Kammaren kan efter min tanke ej utlåta sig, huruvida den ifrågavarande motionen tillhör särskildt Utskott eller icke, då den icke känner, om det innebär ett organisationsförslag, som möjligen föranleder en skrifvelse till Kongl. Maj:t, i hvilket fall frågan tillhör det forna Ekonomi-Utskottet, och således nu bör gå, icke till särskildt, utan till tillfälligt Utskott. Innefattar motionen bestämdt yrkande af anslag, då måste den remitteras till Stats-Utskottet. Emellertid kan Kammaren ej fatta beslut i frågan, förr än den erhållit kännedom om motionen. Jag förenar mig således med Herr Björck. Någon obenägenhet från Stats-Utskottets sida, att låta motionen gå till ett särskildt Utskott, förefinnes visserligen icke, men jag anser, att man först måste veta om bestämda anslag äro yrkade, eller om här egentligen är fråga om en plan för försvarets organisation, i hvilket sednare fall jag är af den åsigten, att frågan bör behandlas såsom Första Kammaren föreslagit eller förvisas till tillfälligt Utskott.

Herr Hedlund: Jag anser visserligen att man kunde ha förtroende till Första Kammaren i fråga om remiss. Emellertid föreslår jag, att Kammaren, i stället för att låta för sig uppläsa Friherre Raabs motion, hvartill skulle åtgå en till två timmar, ajournerar sitt beslut, tilldess min motion föredrages, då Kammaren på denna motions basis kan besluta antingen remiss till särskildt Utskott eller motionens förkastande.

Öfverläggningen var slutad, och sedan Herr Talmannen i särskilda propositioner hemställt, huruvida Kammaren nu genast ville fatta beslut i saken eller uppskjuta frågan till nästa sammanträde, men dessa propositioner blifvit med *nej* besvarade, beslöts, att nu föredragna ärende skulle behandlas i sammanhang med Herr Hedlunds motion, N:o 22, om nedsättande af en komité för utarbetande och framläggande af en fullständig plan för landtförsvarets ordnande.

§ 9.

Protokollsutdrag angående det under § 3 här ofvan omnämnda ärende upplästes och godkändes.

§ 10.

Föredrogs ånyo Herr *Hedlunds* motion, N:o 22, om nedsättande af en komité för utarbetande och framläggande af en fullständig plan för landtförsvarets ordnande; i sammanhang hvarmed, enligt nyss fattadt, under § 8 här ofvan i detta protokoll antecknad beslut, till behandling företogs protokollsutdrag från Första Kammaren, innefattande inbjudning om tillsättande af ett särskildt Utskott för behandling af alla frågor rörande förändrad organisation af landtförsvaret och dertill erforderliga anslag.

På Herr Talmannens framställning instämde Kammaren i Medkammarrens omförmälda beslut; och blef derefter Herr *Hedlunds* motion, N:o 22, hänvisad till det *särskilda Utskott*, om hvars tillsättande beslut sålunda fattats. Vidare föredrogs Herr *Hedlunds* motion, N:o 23, angående utredning, genom komiterade, af frågan om den indelta arméens befäls- och underbefälsboställens afkastning och värde, då ordet lemnades till

Herr Björck: Jag förstår icke huru denna motion skall uppfattas. Är det blott fråga om en komité, då hör motionen till dem, som fordom gingo till Ekonomi-Utskottet, och skall nu enligt den nya grundlagen hänskjutas till tillfälligt Utskott. Detta om *formen*. I *sak* får jag erinra, att Kongl. Maj:t förr väckt fråga om detsamma, som motionären, eller om en undersökning af den indelta arméens befäls- och underbefälsboställens afkastning och värde. Men då denna af Kongl. Maj:t föreslagna undersökning afsåg boställenas användning till hvarje regementes underhåll och icke till bildande af en gemensam löneregleringsfond för hela arméen, så har Representationen afslagit de för ändamålet af Kongl. Maj:t afräkningsvis begärda 150,000 Rdr. Då jag nu icke känner, eller ens kan på förhand gissa syftemålet med den af Herr Hedlund äskade uppskattning, kan jag icke understödja hans förslag; men har dock velat fästa uppmärksamheten derpå, att detta ofelbart innebär en fordran på anslag; hvilket förhållande i sin mån torde inverka på sakens formela behandling. Jag får emellertid upprepa, att om den nu förevarande motionen afser en komités tillsättande, den då bör hänskjutas till tillfälligt Utskott, men om det deremot är fråga om beslut i saken, hör den till Stats-Utskottet. I okunnighet om motionens verkliga syfte kan jag icke framställa något bestämdt yrkande.

Herr Witt: Då vi hafva två slags motioner af högst olika beskaffenhet, nemligen sådana, som tillhöra ständigt, och sådana som tillhöra tillfälligt Utskott, och proceduren vid dessas behandling är olika, enär den motion, som tillhör ständigt Utskott, ej kan af Kammaren utan remiss afgöras, under det att den som tillhör tillfälligt Utskott genast kan af Kammaren afslås, så måste man, innan man fattar beslut om remiss, hafva klart för sig, om motionen tillhör ständigt eller tillfälligt Utskott. Jag anser denna motion tillhöra tillfälligt Utskott.

Herr Hierta instämde.

Herr Björck: Jag finner nu, att det icke är fråga blott om en komité, utan om en direkt uppskattning af boställena i likhet med hvad Kongl. Maj:t föreslagit, och anser därför motionen egentligen tillhöra Stats-Utskottet, ehuru man äfven kan remittera den till särskildt Utskott.

Herr Hedlund: För uppgörande af ett approximativt förslag beträffande värdet af den indelta arméens boställen, är en undersökning deraf så mycket mer nödvändig, som man i annat fall saknar alla materialier för att komma till ett resultat. Man har sagt, att kostnaden för en sådan uppskattning blir stor, men så är det ock af högsta vikt, att lära känna de tillgångar, hvaröfver den indelta arméen disponerar. Jag har i min motion föreslagit, att i händelse indelningsverket upphör, den jordegendom, som nu står till dess förfogande, måtte på följande sätt användas: 1:o Rot- och Rusthållen återgå till hemmanen, såvida man ej föredrager att utarrendera dem för kommunens räkning till bidrag i dess utgifter; 2:o Boställen anvisade till underbefälet och befälet, till och med kapitensboställen, utarrenderas för länets räkning genom aflandstingen utsedde komiterade; 3:o Öfriga boställen utarrenderas för Statens räkning i likhet med andra kungsgårdar. För öfrigt är det, oberoende af den ifrågavarande omorganisationen, ur rent militärisk-statistisk synpunkt af vikt att få veta hvad indelningsverket kostar. Somliga tro att detsamma är billigt. Jag åter är af motsatt tanke. En komité, bestående af en civil och en militär ledamot, kunde tillsättas i hvarje militärdistrikt för denna undersökning. Denna kräfer naturligtvis medel. Jag tror därför att motionen formenligt hör till Stats-Utskottet, men att den äfven kan hänvisas till särskildt Utskott, antagande tillika att man icke bör belasta Stats-Utskottet med denna fråga i dess närvarande outredda tillstånd.

Herr Adolf von Proschwitz: En undersökning om boställenas värde anser jag föga behöflig, då de flesta boställen för närvarande äro utarrenderade och man genom de arrenderade kan leda sig till värdet af de icke utarrenderade. En på uppmätning grundad värdering skulle medföra ofantliga kostnader.

Herr Carl Anders Larsson: För min del anser jag att denna motion står i så nära sammanhang med den nyss remitterade, att den bör behandlas i samma Utskott. Man behöfver numera icke kasta ut stora summor för uppskattning af militieboställena, ty de i orterna åsatta taxeringsvärdena äro så nära sanningen som möjligt. — Om man vill beräkna afkastningen af dylika boställen, behöfver man sålunda endast beräkna en viss procent af boställenas taxeringsvärden, och undviket derigenom de dryga utgifter, som en generel uppskattning skulle orsaka.

Herr Sjöberg: Jag må bekänna, att jag icke har klart för mig hvad motionären menar, och ber därför att få uppläsa motionen: "Dels i sammanhang med den af mig väckta motion rörande ombildning af Sveriges landtförsvar, dels oberoende af densamma, får jag vördsamt föreslå, att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, det frågan om den indelta arméens befäls- och underbefälsboställens afkastning och värde

må varda med största möjliga noggrannhet och, så fort sig göra låter, behörigen utredd, genom de komitéer, som Kongl. Maj:t kan finna för godt att dertill förordna.“ — Har motionären med denna motion afsett, att Riksdagen måtte till Kongl. Maj:t ingå med anhållan om en komités tillsättande för sakens behandling, då är denna fråga ett önskningsmål och bör följaktligen, sedan Ekonomi-Utskottet upphört, till tillfälligt Utskott hänvisas. Är det åter motionärens afsigt, att boställena, med tillämpning af Kongl. Maj:ts af en föregående talare omnämnda beslut, skola undergå uppskattning, då hör motionen till Stats-Utskottet eller det nyss beslutade särskilda Utskottet.

Herr John Ericson: Utan att inlåta mig i frågan om till hvilket Utskott motionen hörer, vill jag blott protestera mot att några sådana tillförlitliga uppgifter, som de här afsedda, finnas. Uppgifter på löner och inkomster äro vanligen icke särdeles tillförlitliga, då de afgifvas af de intresserade sjelfva, det är derföre nödvändigt, att en komité af opartiske män tillsättes, för att man måtte få ett säkert värde bestämdt. Jag anser det icke välbetänkt, att härvid skygga tillbaka för kostnaderna. Man måste veta hvilka tillgångar man har att påräkna. Saken är af vikt. Staten bör lika litet som den enskilde draga i betänkande att göra en uppoffring för att se, huru dess affärer stå.

Herr Hedlund: Att man eger sådana uppgifter på boställenas värden har varit mig en fägnad att få veta. Jag har sökt upplysningar derom, men fått till svar, att sådana uppgifter omöjligen kunde erhållas, förr än värdering skett. En komité, länsvis, vore väl ej någon oöfvervinnelig kostnad. För öfrigt anser jag att frågan tillhör särskildt Utskott.

Herr Carl Anders Larsson: I anledning af Herr John Ericsons yttrande, att boställsinnehafvares egna uppgifter om sina inkomster och om boställenas värde icke vore särdeles tillförlitliga, får jag erinra derom, att det icke är indelningshafvarne sjelfve, som gjort uppgifterna, utan *taxeringskomitéerna* hafva undersökt värdet å alla fastigheter. Några nya kostnader för detta ändamål anser jag derföre onödiga och bör motionen efter min tanke remitteras till särskildt Utskott.

Flere af Kammarens ledamöter hördes med Herr Carl Anders Larsson instämma.

Herr Vice Talmannen Mannerskant: Jag för min del anser det klart, att motionen måste remitteras till särskildt Utskott. Behovet af en komité beror af det organisationssätt, som kommer att beslutas. Om Utskottet föreslår boställenas utarrenderande, då är en komité nödvändig. Emellertid bör motionen, såsom sagdt, remitteras till särskildt Utskott.

Herr Adolf von Proschwitz: Jag instämmer med dem, som önska särskildt Utskott. För öfrigt är jag förekommen af Herr C. A. Larsson. Skall en annan värdering företagas, än den som redan egt rum genom taxerings-

komitéerna, då måste boställena uppmätas, och detta skulle komma att medföra högst betydliga kostnader.

Efter öfverläggningens slut, blef Herr Hedlunds förevarande motion, N:o 23, hänvisad till det särskilda Utskott, som, enligt derom nyss fattadt beslut, komme att tillsättas för behandling af alla frågor, rörande förändrad organisation af landtförsvaret och dertill erforderliga anslag.

§ 11.

Ånys föredrogs Herr Hedlunds mottion, N:o 24, om hvitbetssocker-tillverkningens i landet beläggande med en accis, motsvarande tullen å råsocker.

Herr Ödmansson: Man har behöft lång tid för att komma sig före med hvitbetsodlingen och densamma kan i framtiden blifva af största vikt. Jag hemställer derföre, om det är rådligt och rätt, att nu pålägga en skatt, hvilken skulle komma att verka som en hämsko och återhålla denna ännu nya industris framåtskridande. Det är jordbruket som får betala skatten. Det ligger således ett stort intresse deruti, att icke något hinder lägges för en så viktig näringsgren, som hvitbetsodlingen är och ännu mer kan blifva.

Herr Carl Anders Larsson: Jag känner icke igen den frisinade representanten för Göteborg. Hans motiver gå ut på att man icke skall förlora tullen på råsocker, och att man derför skall lägga skatt på en inhemsk näringsgren. Detta är detsamma som att man, för att få räntan, skall afsäga sig kapitalet. Långt ifrån att vilja pålägga någon beskattning, anser jag att man tvärtom borde med premier uppmuntra dem, som genom hvitbetsodling förminska vårt behof af det utländska råsockret. Jag anhåller att Kammararen måtte förklara motionen icke förtjena något afseende.

Häri instämde flere.

Herr Hierta: Jag är förekommen af de tvänne föregående talarne och får derför endast förklara, att jag icke anser det vara skäl, att man nu börjar att här i landet införa accis. Att hvitbetsodlingen ännu icke längre framskridit, tyckes visa att densamma har varit förenad med åtskilliga svårigheter, emedan de måste stå i samband med sockerfabrikers inrättande, och att nu pålägga densamma en särskild beskattning, vore att qväfva denna nya industrigren i dess uppkomst.

Herr A. Aug. Andersson: Jag instämmer så mycket mer med Herr Hierta om olämpligheten af någon pålaga på hvitbetssockret, som jag i allmänhet icke anser någon beskattning på produkter af inhemsk tillverkning böra ega rum.

Herr August Eriksson: Det var oväntadt att höra, att en industri, som kan blifva en välgörning för landet, skall qväfvas i sin linda; mig synes det tvärtom bättre, att understödja ett sådant företag. Jag yrkar afslag.

Herr Hedlund; Jag biträder på det varmaste de föregående talarne; accis är äfven i mina ögon förhatlig, men jag kan af allt detta icke draga någon annan konklusion, än att herrarne vilja indraga tullen på råsocker, ty lägges icke motsvarande afgift på hvitbetssockret, så måste ju den förra indragas. Vi hafva pålagt råsockret 8 öres tull. Jag beklagar att vi utkräfvat våra statsinkomster genom indirekt beskattning i stället för genom direkta skatter. Man säger att denna industri är ny. Beklagligen har denna fråga förekommit först nu. Jag har dock redan för 5 å 6 år sedan framhållit det dilemma, hvori Staten i denna sak kan komma. Om råsockertullen lemnas oförändrad och hvitbetsodlingen fortgår obeskattad, så blir resultatet endast att jordvärdet stiger. Jag köper således jord på god tro, när sedan skatt lägges på denna industri, måste jag anse att man kränker min eganderätt. Jag erinrar om de offentliga striderna i Frankrike under Napoleon I i anledning af denna näringsgren. Här är en fara i bakgrunden, om vi framkalla en industri genom en skyddstull, som är afsedd att endast vara en finanstull. Jag varnar för att icke indraga för många i dessa företag. Frågan är om Sverige skall uppföra 3 millioner i tullinkomst för 3 eller 4 godsegare i Skåne, som med hvitbetsodling upptaga en för hvete förträffligt passande jord.

Herr von Troil: Jag tror det vara ganska nyttigt, att denna fråga nu underställes Riksdagens pröfning, så att de, hvilka äro sinnade att bilda bolag för tillverkning af hvitbetssocker, få veta hvad de hafva att rätta sig efter; men jag vill hemställa till Bevillnings-Utskottet att med all möjlig försigtighet och grannligheten behandla denna fråga, på det att icke Riksdagen måtte föranledas att fatta ett förhastadt beslut, hvarigenom den för landet så viktiga hvitbetsodlingen och deruppå grundade sockertillverkningen skulle komma att i sin början förqväfvas. Vi hafva hört beskrifningar om den stora vinst, denna industri skulle lemna sina idkare. För min del tror jag dock dessa beskrifningar vara öfverdrifna. Sjelf känner jag närmare blott en af dessa anläggningar, hvilken så vidt jag vet är den enda på hvitbetor grundade sockerfabrik i vårt land, nemligen den i Landskrona, och jag kan försäkra er, Mine Herrar, att aktieutdelningen i detta bolag aldrig öfverstigit 9 procent, men deremot utgjort 8, 7, ja till och med 6½ procent. Detta kan väl ingalunda anses vara en så öfverdrifven vinst, som man förespeglat. Enligt hvad jag har mig bekant, hafva på sednare tiden flera personer haft för afsigt att bilda bolag för bedrifvande af denna industri, men osäkerheten, huruvida de skulle komma att af Riksdagen beskattas, har förorsakat, att dessa bolag aldrig kommit till stånd. Derföre är det af vikt, att Riksdagen uttalar sin opinion i detta hänseende; och om någon skatt skall påläggas denna industri, torde det vara nödvändigt att gå försigtigt tillväga. För min del skulle jag i sådant fall vilja hemställa, att åt dessa företag till en början lemnades vissa frihetsår, hvilka jag skulle vilja föreslå till tre, samt att skatten derefter småningom ökades, så att det fjärde året utgjorde en tredjedel, femte året två tredjedelar och först sjetten året utginge med fulla beloppet. Vidare är det alldeles nödvändigt, att denna accis icke sättes lika högt som tullen på råsocker. Enligt kalkylen, hvaraf jag tagit del, skulle kostnaden för anläggande af en fabrik för råsockertillverkning

uppgå till omkring 400,000 R:dr, hvarvid dock förlagskapitalet icke bliver synnerligen stort; och för en fabrik för tillverkning af raffineradt socker erfordras ända till 500,000 å 600,000 R:dr. Nu är det klart, att dessa kapital de första åren äro alldeles räntelösa, och sedermera bör man väl icke missunna delegarne en något större inkomst deraf, än hvad man i fornda dagar kallade laglig ränta. Hvilka äro för öfrigt de, som komma att skörda vinsten af dessa anläggningar? Jo, landets egna jordbrukare och innevånarne i de trakter, hvarest dessa fabriker äro belägna.

Dessa anläggningar kunna, enligt min åsigt, endast ske i folkrika trakter eller i närheten af större städer, ty hvitbetsodlingen tager stora arbetskrafter i anspråk. Minst tre gånger årligen måste fälten hackrensas och luckras, såvida man ej vill hafva dem öfvervexta med ogräs, då hvitbetorna blifva af dålig beskaffenhet, skörden obetydlig och missvext inträffar efter nästföljande utsäde. Hvitbetsodlingen är nemligen äfven i det hänseendet af vikt, att man kan vara säker derpå att, sedan jorden blifvit väl luckrad, man kommande år skall erhålla en god efterskörd. Vidare är äfven det s. k. pressaffallet, som uppkommer vid sockerberedningen, ett särdeles tjenligt gödningsämne, som bör blifva åkerbruket till icke ringa nytta.

Betänker man alla dessa förhållanden, torde man böra noga öfverväga, huruvida det kan vara skäl att åtminstone i början belasta denna näring med någon accis; men, såsom jag förut yttrat, vissheten är dock alltid bättre än osäkerheten, och jag vill derföre endast lägga Bevillnings-Utskottet på hjertat att noga se till, att icke den unga plantan må förqväfas, innan den ännu hunnit uppspira, och således hela denna näring, som kan för landet blifva en af de viktigaste, redan i sin början tillintetgöras.

Friherre Alströmer: Jag vill ej upptaga tiden med att yttra mig rörande sjelfva saken, utan endast beträffande den formela behandlingen af motionen anmärka, att man icke kan, på sätt här blifvit yrkadt, genast afslå denna motion, hvilken är af beskaffenhet att tillhöra ständigt Utskotts pröfning och således ovilkorligen måste remitteras.

Herr Carl Anders Larsson: Då jag icke på minsta sätt kan gilla hvarken grunderna för Herr Hedlunds motion eller densammas syfte, enär densammas antagande säkerligen skulle medföra åtskilliga högst besynnerliga konsekvenser, hvilka icke äro förenliga med jordbrukets bästa och en klok hushållning, yrkar jag afslag å motionen.

Herr Jöns Pährsson: Jag hade visserligen tänkt att icke behöfva yttra mig i denna fråga, men, såsom tillhörande jordbruksklassen, kan jag ej annat än beklaga, att man genom den nu afgifna motionen synes vilja taga ytterligare ett steg i den syftningen att slutligen få skatt på allt hvad Svenska jordbruket producerar. Jag vill således endast lägga Bevillnings-Utskottet på hjertat att ej vid denna motion fästa något afseende.

Herr Hedlund: Jag vill ej, då tiden är så långt framskriden, taga Kammarens uppmärksamhet lång stund i anspråk, men det torde vara ganska lätt att bevisa, att, endast i händelse den Svenska jorden lämpar sig för hvitbetsodling utan skydd, denna näring är för landet nyttig. Om vi t. ex. hafva 30,000 tunnland jord. och hvarje tunnland kan stiga i värde med 100 R:dr genom odling af hvitbetor i stället för hvetet, så utgör detta en vinst endast såvida detta förökade värde tillkommit utan skydd för hvitbetsodlingen, ty i annat fall hafva ju de 3 millionerna endast blifvit tagna ur andra innevänares fickor. Jag är ingalunda avogt stämd emot denna näring, men jag tror, att det skulle vara en olycka för vårt jordbruk, om i stället för att producera sådana alster, som vi med fördel kunna exportera, vi skulle odla sådant, som endast kunde löna sig genom skydd. Detta hoppas jag att framdeles, och tilldess min motion återkommer till förnyad behandling i Kammarerna, kunna för er, Mine Herrar, göra fullkomligt klart.

Hvad slutligen angår det förhatliga uti påläggandet af acciser, kan det väl icke anses farligare att lägga skatt på sockertillverkning, än på brännvinstillverkning; skattens namn gör ju ingenting till saken.

Friherre von Schulzenheim: Då en fråga remitteras till Utskott, anser jag det i allmänhet vara af föga vigt att uppehålla remissen genom att bifoga några tillstyrkande eller afstyrkande ord; men då frågor väckas, som äro af mera framstående art, kan det vara lämpligt att i tid göra dem till föremål för den allmänna reflexionen, och då redan åtskilliga talare yttrat sig i denna fråga, torde det äfven tillåtas mig nämna några ord. Jag erkänner fullkomligt riktigheten af Herr Hedlunds sätt att tänka och gillar grunderna för hans motion, men den värde motionären har förbisett åtskilliga viktiga förhållanden, som med denna fråga ega samband och på densamma i väsendtlig mån inverka. Det är sannt, att det är en betydlig skilnad emellan jordbruksnäringar och fabriksnäringar, men de bero dock af hvarandra, och det är olyckligt att man hos oss i lagstiftningen, så mycket som man gjort, skiljt dem åt. De böra nemligen utgöra ett stöd, de ena för de andra. Nu gäller visserligen denna motion närmast fabriksnäringen, men den kan dock komma att utöfva betydligt inflytande äfven på jordbruket, och man bör ingalunda skynda sig, blott för att tillämpa en princip, att döda den nyfödda industriungen, som eljest kan blifva ganska försigkommen. Vi hafva att i detta hänseende lära åtskilligt af andra länder. Frankrike importerar numera endast två femtedelar af det socker, som der konsumeras; de öfriga tre femtedelarne produceras inom landet. Snarlikt är förhållandet i Preussen. Men i dessa båda länder har man till en början skyddat hvitbetssockerfabrikationen och ej skyndat att med hätsk hand nedslå den i dess början. Först sedan jordbruket vänjt sig vid denna odling och man uppfunnit förträffliga metoder för fabrikationen, så att densamma kommit sig riktigt före, — först då har äfven följt skyldigheten för denna närings idkare att deltaga i statsbördorna; och dessa stater uppbära nu betydliga inkomster deraf. Ej kan det vara klokt att blott för en princip skull slagta hönan, som skall värpa guldägg. Men fastän jag hoppas och tror, att denna motion skall blifva af Bevillnings-Utskottet afstyrkt och derefter af båda Kammarne

högtidligen affärdad, kan jag icke förena mig med dem, som ifrå för att genast här guillotinera motionen utan föregången remiss, hvarföre jag instämmer med Herr Hedlund i hans yrkande om motionens remitterande till Bevillnings-Utskottet för den behandling den förtjenar.

Öfverläggningen var slutad. Sedan Herr Talmannen förklarar, att, då det ämne, som denna motion afsåg, tillhörde ständigt Utskotts handläggning, Herr Talmannen funne sig af stadgandet i Riksdags-ordningens 56 § förhindrad att framställa proposition å yrkandet om afslag å motionen, samt denna propositionsvägran af Kammaren gillats; blef Herr Hedlunds ifrågavarande motion, N:o 24, med deröfver afgifna yttranden hänvisad till Bevillnings-Utskottet.

§ 12.

Vid föredragning ånyo af Herr *Johan Olssons* motion, N:o 25, angående kronofogde-tjensternas indragning och anställande af särskilde brefskrivare vid Landshöfdinge-embetena, begärdes ordet af Herr von Troil, som yttrade:

Oaktadt det icke är min plägsed att vid remisser af motioner yttra mig, emedan Utskotten vanligtvis icke fästa stort afseende vid de yttranden, som då afgifvas, ber jag dock, att beträffande denna fråga, hvilken ofta nog har utgjort föremål för diskussion inom pressen och hvarom motioner äfven vid flera föregående riksdagar blifvit väckta, få med den sakkännedom, jag i följd af min embetsställning under en lång följd af år förvärfvat, öppet förklara, att jag anser indragning af kronofogdetjensterna omöjlig och, i händelse den komme att ega rum, föranledande de största svårigheter för landets innevånare sjelfva. Jag behöfver ej här uppräknade de mångartade bestyr, desse tjänstemän hafva att ombesörja. Jag behöfver ej här nämna, huru kronofogdarne äro de, som handhafva polismyndigheten och utöfva tillsyn öfver den allmänna ordningen samt lagars och författningars efterlefnad inom distrikter med en folkmängd af ofta 40 till 50,000 personer och derutöfver. Jag behöfver ej här omnämna desse tjänstemäns befattnings med våghållning, deltagande i syner samt deras verksamhet för öfrigt i alla möjliga riktningar. Jag vill blott fästa uppmärksamheten derpå att när utlåtanden af Kongl. Maj:t infordras från länsstyrelserna än i det ena, än i det andra ämnet, och länsstyrelserna i sin ordning infordra vederbörande kronofogdes yttrande, desse tjänstemän ofta, med sin närmare kännedom om de olika behoven och förhållandena inom särskilda landsorter, framställa åsikter, som sedermera vinna afseende och utgöra grunden för högre instansers beslut i ganska viktiga mål. Man bör äfven betänka, att desse tjänstemän, utom den ansvarsfulla kronouppbördens, hafva sig anörtrödd en mängd exekutiva uppdrag, hvilka det torde vara omöjligt att öfverlåta åt länsmännen. Jag vill ej tala om de förluster för det allmänna, som i sådan händelse lättare än nu skulle inträffa, men vill blott erinra, att de fordringar för enskilda, kronofogdarne hafva att indrifva under loppet af ett år, ofta uppgå till lika stort belopp som hela kronouppbördens för samma tid. Det skulle blifva, föreställer jag mig, en ganska stor osäkerhet, om detta ansvarsfulla bestyr öfverlemnades åt tjänstemän i den samhällsställning som länsmännen. Nu säger man visserligen,

att länsmännen skulle ställa borgen, men dels torde det blifva ganska svårt för många af dem, hvilka nu erhålla länsmanstjenster, att anskaffa dylik borgen, dels skulle en sådan borgen för ett belopp af blott 2,250 R:dr föga motsvara det stora ansvaret.

I det län, hvars styresman jag har äran att vara, äro kronofogdarne så öfverhopade med göromål, att hvar och en utaf dem måste hafva 2 à 3 fogdeskrifvare till sitt biträde, och dessa alla äro fullt sysselsatta från morgon till qväll. Skulle man nu kasta alla dessa göromål på länsmännen, skulle man beröfva dem möjligheten att på enskild väg förskaffa sig de förtjenster, hvarföru tan de icke kunna hafva sitt uppehälle. Ty ej må man föreställa sig, att kronofogdelöner na, fördelade mellan samtliga länsmännen, skulle vara tillräckliga för dessa sednares anständiga bergning. I Malmöhus län finnas 6 kronofogdar och 24 länsmän; kronofogdelöner na utgör 2,500 R:dr, och om summan af de sex kronofogdarnes löner eller 15,000 R:dr skulle fördelas mellan de 24 länsmännen, blefve ju lönetillökningen för en hvar af dessa icke större än omkring 600 R:dr, hvilket icke på långt när torde vara tillräckligt, om alla de viktiga bestyr, man här ifrågasatt, skulle dem påläggas.

Det torde ej heller kunna förnekas att en långt vidsträcktare bildning erfordras för att blifva kronofogde, än för att blifva länsman, ehuru bland dessa sednare äfven hedrande undantag naturligtvis förefinnas; och på grund af alla de skäl, jag sålunda anført, anser jag, att det skulle vara för landet högst skadligt, om den nu väckta motionen vunne framgång, hvarföre jag vågar hemställa till det Utskott, som kommer att behandla motionen, att något afseende vid densamma icke måtte fästas.

Slutligen ber jag äfven få anmärka, att den i motionen åsyftade förändringen säkerligen skulle medföra ej obetydligt ökade statsutgifter; ty utom den omständigheten, hvilken jag förut påpekat, att kronofogdelöner na icke skulle vara tillräckliga för att bereda erforderlig tillökning i länsmännens löner, skulle äfven ett oafvisligt behof göra sig gällande att höja löner och arvoden åt tjeustemännen vid landskansliet och landskontoret. Inom det län, om hvilket jag eger närmare kännedom, äro på landskansliet anställda 5 à 6 skrifvare, utom den, som biträder med uppsättning af utslag, och på landskontoret äro lika många skrifvbiträden. Dessa hafva för närvarande daglig sysselsättning och affönas, de förre af landssekreteraren, de sednare af landskamereraren. Skulle man nu, i stället för att brevexla med 6 kronofogdar, brevexla med 24 länsmän, erfordras ett mångdubbelt antal skrifvarebiträden; och vid sådant förhållande blefve man naturligtvis nödsakad förskaffa vederbörande tjenstemän deremot svarande lönetillökning.

Vidare anfördes icke, och Herr Johan Olssons motion, N:o 25, jemte Herr von Troils yttrande öfver densamma hänvisades till Stats-Utskottet.

§ 13.

Herr *Johan Olssons* motion, Nr 26, och Herr *Witts* motion, N:o 27, hänvisades till Stats-Utskottet.

Herr *Orres* motion, N:o 32, hänvisades till tillfälligt Utskott.

Samme ledamots motion, N:o 33, hänvisades till Lag-Utskottet.

§ 14.

Då Herr *Orres* motion, N:o 34, om aflåtande af en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, i fråga om aflägsna rote- och rusthållsdelars utbyten mellan de särskilda stamrotarne, ånyo föredrogs, lemnades ordet till Herr Carl Anders Larsson, som yttrade:

Jag anser, att förevarande motion står i närmaste sammanhang med de rörande försvarsverkets organisation framställda förslag, och påyrkar derföre, att motionen remitteras till det särskilda Utskott, som kommer att nedsättas för behandling af militärfrågor.

Vidare anfördes icke, och Herr *Orres* motion, N:o 34, hänvisades till tillfälligt Utskott.

§ 15.

Herr *Orres* motion, N:o 35, hänvisades till Lag-Utskottet.

De af Herr *P. Petersson* väckta, den 26 i denna månad bordlagda motioner hänvisades:

N:o 36 till Bevillnings-Utskottet,

N:o 37 till Lag-Utskottet och

N:o 38 till tillfälligt Utskott.

Herr *Wigardts* från den 26 i denna månad bordlagda motioner, N:ris 40 och 41, hänvisades till Lag-Utskottet.

Herr *Magnells* motioner, N:ris 42 och 43, hänvisades till Stats-Utskottet.

Herr *Eric Olssons* motion, N:o 44, hänvisades till Banko-Utskottet.

§ 16.

De Kongl. Propositioner, som den 26 i denna månad blifvit bordlagda, hänvisades:

N:ris 1 och 2 till Lag-Utskottet,

N:ris 3—15 till Stats-Utskottet,

N:ris 16 och 17 till Bevillnings-Utskottet.

§ 17.

Vid förnyad föredragning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, N:o 18, angående förhöjning af tullsatserna å socker, kaffe, tobak, brännvin och sprit, begärdes ordet af Herr *Hierta*, som yttrade:

Jag kan ej underlåta att i några få ord uttala mina betänkligheter emot nu förevarande Kongl. Proposition. Jag kan visserligen fatta, huru som Regeringen eller Finansministern skyggat tillbaka för den ovilja, som en förökad direkt beskattning måhända skulle hos den större allmänheten fränkalla och jag vill för tillfället ej inlåta mig på en framställning af den utväg, som möjligen kunde stått Regeringen öppen att genom besparingar komma till rätta med inkomststaten utan ökade skattebördor; men då frågan här gäller, hvilketdera beskattningssättet, det direkta eller indirekta, är att föredraga, måste jag åtminstone kortligen antyda min uppfattning, häraf. Den direkta beskattningen är tyngre och kännbarare, säger man. Ja väl, men just derföre är man så mycket angelägnare att så snart

som möjligt blifva af med tillökningen derå. Den befordrar, den framtvingar sålunda sparsamhet i statshushållningen, hvaremot den indirekta beskattningen, derigenom att den liksom smyger skatten ur folkets fickor, och lemnar den skattdragande i okunnighet om huru mycket han verkligen deltagar i skattebördorna, också är svår att afskaffa.

Vid flera föregående riksdagar har man, vid uppkommen fråga om förhöjda tullsatser å nu ifrågavarande artiklar, påpekat sannolikheten deraf, att smugglingen derigenom skulle förökas och detta som mig synes, på goda grunder. Tullen på kaffe är nu 25 öre per skålpund; det är en alldeles tillräcklig konsumtionsskatt, och förhöjningen derå skulle troligen blott blifva en premie för lurendrejaren. På tobaksstjelkar och snus stiger tullen ända till 300 procent af råvarans värde. Det är mer än sannolikt, att gränsen för tullbeläggning här är uppnådd, och att en ytterligare förhöjning åtminstone ej kommer att bereda Staten den fördel, som i den Kongl. Propositionen poneras. Jag upprepar, att förhöjningen efter alla anledningar kommer att befrämja smugglingen, och uppmanar det Utskott, till hvilket Propositionen kommer att hänvisas, att noga beakta denna viktiga sida af saken.

Annat anfördes ej, och motionen hänvisades till Bevillnings-Utskottet.

§ 18.

Från den 26 i denna månad bordlagda Kongl. Propositioner hänvisades:

N:o 19 till Bevillnings-Utskottet,
N:ris 20—29 till Stats-Utskottet.

§ 19.

Ånyo föredrogs Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, N:o 30, angående ordnande af veterinärväsendet i Riket, då ordet begärdes af

Herr Grenander: Jag tager mig friheten att nu vid remissen af förevarande nådiga Proposition foga den vördsamma hemställan till Stats-Utskottet, att detsamma måtte ega sitt noggranna bepröfvande åt, huruvida Skara, på enskild donation och statsanslag grundade, veterinärinrättnings icke blott bibehållande utan försättande i fullständigt skick, som torde låta sig göra med ett jemförelsevis högst obetydligt statsanslag, ej skäligen må anses lända till veterinärvetenskapens och landets sanna nytta och åt det inflytande, som förhöjdt anslag till *endast* veterinärinrättningen i Stockholm skall utöfva på beståndet och utvecklingen af den i Skara befintliga likartade inrättningen. För min del anser jag godt, att en sådan anstalt finnes äfven på något annat ställe i landet än hufvudstaden. Sådant framkallar en nyttig täflan och derigenom bibehålles förmånen af en veterinärskola med tillgång till praktisk undervisning äfven i vård och afvel af vid ett landtbruk underhållna friska djur, utan att Staten därför drabbas af den ringaste kostnad, äfvensom derigenom beredes tillfälle till utbildning af ett tillräckligt antal veterinärläkare utan *ett* läroverks överbefolkning och motverkas den ensidighet i studier och undervisning, som så lätt utbildar sig

sig vid blott en enda läroanstalt, samt beredes tillfälle till kontroll på läroverkens verksamhet. Motsatsen eller hela den veterinära undervisningens koncentrerande i hufvudstaden torde liksom mycken annan centralisation och monopoliserande i allmänhet kunna blifva skadlig och förtryckande. Men denna följd är att befara af framgång åt ifrågavarande Kongl. Proposition, och härpå tillåter jag mig att fästa uppmärksamheten. För undvikande af tröttande vidlyftighet, ber jag emellertid att få hänvisa vederbörande till Skara Veterinärinrättnings Tidskrift, Decemberhäftet 1866, der frågan finnes utförligt och, som mig synes, uttömmande behandlad.

Herr Hessle: Jag instämmer till alla delar med den föregående talaren och ber att till hans föredrag blott få lägga det yttrande, att det skulle vara otacksamt emot den man, som med stora uppoffringar af egna medel grundade Skara veterinärinrättning, den första och äldsta i landet, om densamma nu skulle öfvergifvas eller gå under genom en ojemn täflan med en lyckligare lottad rival. Det föreslagna anslaget åt Stockholms veterinärinrättning innebär i sjelfva verket Skara veterinärinrättnings förintelse; detta bör behjertas innan man går att fatta sitt beslut.

Herr Rehnström: För att ej onödigtvis uttänja diskussionen, ber jag blott att få förena mig med de begge föregående talarne.

Öfverläggningen var slutad och Kongl. Propositionen, N:o 30, jemte deröfver afgifna yttranden hänvisades till Stats-Utskottet.

§ 20.

Af de bordlagda Kongl. Propositionerna hänvisades N:ris 31—35 till Stats-Utskottet.

§ 21.

Föredrogos ånyo och lades till handlingarne de Kongl. Skrifvelser, N:ris 36 och 37, som blifvit den 26 i denna månad bordlagda.

§ 22.

Justitie-ombudsmannens embetsberättelse, afgifven vid lagtima riksdagen år 1867, tillika med berättelse från Tryckfrihets-komitén, föredrogs ånyo och hänvisades till Lag-Utskottet.

§ 23.

Af bordlagda motioner hänvisades:

Herr *Rylanders* motion, N:o 46, till Bevillnings-Utskottet,

Herr *Olof Nilssons* motion, N:o 47, till Stats-Utskottet,

Herr *Julius Lindströms* motion, N:o 50, till Lag-Utskottet,

Herr *P. Ericssons* motion, N:o 51, till Stats-Utskottet,

Densammes motion, N:o 52, till Lag-Utskottet.

§ 24.

Då Herr *Jöns Pährssons* motion, N:o 53, att de till s. k. storläger eller lustläger anvisade medel måtte i stället användas till inköp af gevär, ånyo föredrogs, begärdes ordet af

Herr *Jöns Pährsson*: Före remissen af denna motion, tar jag mig friheten ställa den uppmaning till Kammaren, att den ville uttala sin opinion derom, huruvida ej önskligt vore, att denna motion med det snaraste företoges till behandling inom Utskottet. Det är annars fara värdt, att densamma blifver utan sin afsedda verkan, enär ordres om s. k. storlägers anställande till innevarande sommar med det snaraste lära vara att förvänta.

Något annat yttrades ej, och Herr *Jöns Pährssons* motion, N:o 53, hänvisades till Stats-Utskottet.

§ 25.

Föredrogs ånyo Herr *Jöns Pährssons* motion, N:o 54, att all gevärstillverkning efter äldre modell måtte upphöra och de härtill anvisade medel användas för dylik tillverkning efter ny och tidsenlig modell.

Herr *Jöns Pährsson*: Då, efter hvad jag tror, Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvars-departementet är vid detta sammanträde närvarande, dristar jag af honom utbedja mig upplysning om verkliga halten af de uppgifter, som kommit mig tillhanda, rörande fortsatt fabrikation, äfven efter sednaste krigs erfarenheter, af gevär efter gammal mynningsladdningsmodell.

Herr Statsrådet m. m. Reuterskiöld: I anledning af det föregående yttrandet, får jag förklara, att jag villigt skall lemna alla de upplysningar, till hvilka den gjorda interpellationen kan föranleda. Jag måste härvid till en början anmärka, att det påstående, hvarmed förevarande motion inledes, eller att gevär af sådan modell, som de vid våra faktorier tillverkade, redan under sistförflutna Danska krig visat sig odugliga, och således redan från denna tidpunkt bort utdömas, icke är grundadt på verkliga förhållanden. Då det Danska kriget utbröt, var ingen af Europas arméer, med undantag för den Preussiska, försedd med handgevär, konstruerade med så kallad enhetspatron, eller med antändningssats samt krutladdning förenade. Den för vår armé antagna gevärsmoddell kunde då anses täfla med eller måhända öfverträffa flertalet andra. Att så icke längre är förhållandet, härleder sig åtminstone ej från de under Danska kriget vunna erfarenheter. Till dess sorgliga utgång förefinnas, efter min tanke, många andra och vida betydelsefullare orsaker än beskaffenheten af de respektive arméernas infanterigevär. Då tvänne stormagter störta sig öfver ett så ringa och öppet liggande land som Danmark, kan utgången ej på längden blifva tvifvelaktig. Till densamma bidrogo jemväl vigtiga fel inom den Danska arméens organisation, genom hvilka den försvagades och demoraliserades; och vill jag till dessa i främsta rummet räkna reservens ringa militäriska utbildning och lösa sammanhang med

den stående arméen, äfvensom bristen på dugligt befäl till den genom reservens inkallande så betydligt ökade hären. Följden af allt detta blef, att den Danska arméen aldrig kunde möta sin fiende på öppna fältet, utan måste dölja sig bakom vallar och förskansningar. Kriget blef ett belägringskrig, dess fruktansvärdaste förstörelseverktyg icke gevärskulan, utan spränggranaten. Tändnålsgevären hade endast föga tillfälle att bevisa sin öfverlägsenhet. De Österrikiska vapnen vunno lika stora framgångar, som de Preussiska. Med ett ord någon bestämd opinion rörande de särskilda gevärssystemens företräde sins emellan förefanns icke vid denna tidpunkt.

Förhållandena undergingo dock, det är ostridigt, en väsendtlig förändring till följd af de välbekanta tilldragelserna sistlidna sommar. Den ena af de stora krigförande magterna hade antagit tändnålsgeväret, den andra bibehöll mynningsladdningen. Jag vet väl, att det för somliga blifvit en trosartikel, att denna skilnad afgjorde krigets utgång. Men, så vidt jag förstår, innebär detta en farlig öfverdrift. Man får ej glömma att Preussen genom sitt förbund med Italien lyckats att dela sin fiendes magt, så att det öfverallt kunde uppträda numeriskt öfverlägset. Och sedan går det ej an, att vid bedömandet af stora händelser sluta ut alla immateriella faktorer ur räkningen. Den Österrikiska arméen var danad, om jag så får uttrycka mig, efter gammalt soldatmode, den agerade mest i tung, sluten ordning, under det att Preussarne med sina intelligenta soldater, sin moderna rörliga taktik, ändtligen med en utmärkt ledning visste att öfverallt passa på det rätta tillfället, öfverallt taga ett driftigt och kraftigt initiativ, egnadt att förvirra motståndare, hvilka så uteslutande voro betänkte på sitt försvar, att de ej ens humno tänka på att återvinna offensiven. Men i krig är det ofta nog offensiven, som ger soldaten mod och tillförsigt; och dessa skänka i sin ordning seger. Nu är det visserligen sannt, att vid några tillfällen Preussarnes intensiva handgevärseld afgjorde striden. Det är ock utan tvifvel, att soldatens tillförsigt betydligt ökas, om han eger i sin hand ett vapen, hvarmed han kan fälla icke blott den fiende, som anstormar emot honom, utan äfven den, som träder i föregångarens fotspår, och att å andra sidan blotta kännedomen härom hos en mindre väl utrustad fiende injagar modstulenhets och misströstan. Detta obestriddliga sakförhållande har ock förmått de flesta regeringar, att på allvar taga itu med problemet af ett nytt handgevär. Ingen har dock härvid, hittills åtniustone, stadnat vid den Preussiska modellen. Bland den mängd förslager, som i ännu ett förefinnas, har en och annan Europeisk magt redan gjort sitt val och definitivt antagit en viss modell. För oss har det dock mera ankommit derpå, att välja klokt än fort. Vi måste se tiden an och henta lärdom af den. Under den sista tiden har en komité af Svenskar och Norrmän för ändamålet varit i verksamhet. Den har anställt vidlyftiga undersökningar och eluru intet förslag från densamma ännu blifvit framställt, har jag anledning förmoda, att den redan träffat ett val. En vigtig uppgift, som denna komité har att lösa, är frågan om ändring af de gamla gevären, till enlighet med de nya idéerna. Den väntar i dessa dagar tvänne nya gevärsmodeller, en från Frankrike och en från Österrike. Efter pröfningen af dessa skall den

hafva fullbordat jemförelsen emellan de flesta nu inventerade handgevär och kunna bestämt formulera sitt förslag.

Att, oaktadt den sålunda vunna erfarenhet, Staten fortfarande låtit tillverka gevär, hvilka ej längre kunna kallas tidsenliga, är sannt. Men jag hemställer om Staten, mera än den enskilde, är berättigad att ensidigt bryta ingångna kontrakter och förbindelser: under år 1866 var gevärstillverkningen för Kronans räkning fördelad emellan Husqvarna enskilda faktori och Kronans faktori i Carl Gustafs stad. Från Arméförvaltningen inkom i December samma år anmälan, att Carl Gustafs faktori fullgjort sin leverans, men Husqvarna deremot icke, med hemställan att tillverkningen vid förstnämnda faktori skulle få fortfara, men kontraktet med Husqvarna upphöra. Kongl. Maj:t beslöt med anledning häraf, att någon ytterligare gevärsbeställning vid Husqvarna icke skulle ega rum, intilless ny gevärsmode'll blefve antagen, men att tillverkningen vid Carl Gustafs stad skulle fortsättas, åtminstone i mindre skala och företrädesvis beträffande de gevärskdelar, som kunde användas äfven till de nya gevären. Regeringen hade i sjelfva verket intet annat val, då den ej rimligen kunde låta verkstaden, som nyligen blifvit utvidgad, stå stilla och göra dess arbetare brödlöse.

På motionärens framställning, det Regeringen ville skyndsammast bestämma ny mode'll, har jag i det föregående svarat. Han har äfven uttalat sig till förmån för inhemsk tillverkning, då de nya gevären en gång skola anskaffas. Med all aktning för det välmenande i motionärens syfte, kan jag ej förstå huru detsamma för den närmaste framtiden skulle kunna förverkligas. Det har väl varit ifrågasatt att utvidga Husqvarna faktori, genom bildandet af ett bolag, som skulle öfvertaga detsamma, men förslaget har strandat. Under nuvarande förhållanden är det alldeles uppenbart, att våra begge gevärsfaktories icke skulle kunna under någon kortare tidrymd effektuera det antal gevär, som vi för försvaret skyndsamligen behöfva. Och att grunda sina beräkningar och beställningar på en tillverkning, som möjligen kan blifva af, möjligen icke, det lär ej en enskild man vilja göra, än mindre Staten, då det är fråga om något så viktigt som dess försvar, det vill säga dess sjelfständighet.

Herr Jöns Pährsson: Till fullo uppskattande det lyckliga i en sådan institution, som lemna tillfälle för de embetsmän, som stå Konungen närmast, att till honom framföra de önskingar, som af folkets ombud uttalas, får jag uttala min uppriktiga tacksamhet för de upplysningar Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvars-departementet nu meddelat, och hvaraf man finner, att den viktiga frågan är på god väg att få en lycklig lösning. Jag har nu ej vidare att tillägga, än att jag önskar, det min ifrågavarande motion måtte öfverlemnas till Stats-Utskottet.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, hänvisades Herr Jöns Pährssons motion, N:o 15, med deröfver afgifna yttranden, till Stats-Utskottet.

§ 26.

Vid föredragning ånyo af Herr Jöns Pährssons motion, N:o 55, angående meddelande af undervisning i militäriska öfningar vid folkskolorna

samt om utlemnande till dessa skolor af gamla, till krigsbruk odugliga gevär, begärdes ordet af

Herr Björck: Då det förut alltid varit vanligt, att de motioner, som, rörande detta ämne väckts inom Representationen, behandlats af Stats-Utskottet, hemställer jag, att äfven denna motion måtte till nämnda Utskott öfverlemnas.

Motionen hänvisades till Stats-Utskottet.

§ 27.

Hänvisades

Herr *Hessles* motioner N:ris 56 och 57 till Lag-Utskottet.

Herr *Indebetous* motion, N:o 58, och

Herr *C. A. Larssons* motion, N:o 59, till Stats-Utskottet.

Herr *Sandstedts* motion, N:o 61, samt

Herr *P. Nilssons* motioner, N:ris 64 och 65, till Lag-Utskottet.

Herr *Bengtssons* motion, N:o 66, och

Herr *Magnus Svenssons* motion, N:o 67, till Stats-Utskottet.

Densammes motion, N:o 68, till Lag-Utskottet.

Herr *F. V. Amans* motion, N:o 69, till Stats-Utskottet.

§ 28.

Herr *Dofséns* motion, N:o 70, om upphörande af utländsk skuldsättning och införande af ett inhemskt statskreditsystem, föredrogs ånyo, dervid yttrade sig:

Herr Lindström: Jag anhåller om den nu föredragna motionens öfverlemnande till Banko-Utskottet.

Herr Björck: Jag får bekänna, att jag ej vidare känner syftemålet med den nu föredragna motionen, än hvad dess nyss upplästa rubrik gifver vid handen. Då jag emellertid, så vidt deraf kunnat slutas, trott mig finna, att motionären afsett, det medel, som äro behöfliga för fortsättande af våra jernvägsbyggnader och andra allmänna företag, skola anskaffas, ej genom lån på utrikes ort, utan genom inhemska kapitalers upplånande, så kan jag för min del ej finna annat, än att denna fråga tillhör Stats-Utskottet och att motionen därför bör till detta Utskott öfverlemnas. Den § i Riksdags-ordningen, som bestämmer Banko-Utskottets verksamhet, nämner blott, att detta Utskott har att behandla frågor, som röra Riksbanken, dess verksamhet och förvaltning; och ehuru väl det här väckta förslaget afser att nämnda bank skall taga någon befattning med de ifrågakädda upplåningarne, är det dock ej af sådan beskaffenhet, att det bör handläggas af något annat Utskott än Stats-Utskottet, hvars Riksgälds-afdelning städse behandlat ämnen af likartad beskaffenhet.

Herr Lindström: Herr Björck skulle hafva fullkomligt rätt i sitt antagande, om man endast fästade sig vid innehållet af rubriken till den föredragna motionen; men hade han, liksom jag, hört motionen i sin

helhet föredragas, så betviflar jag icke, att han genast skulle ändra åsigt. Den har nemligen icke till hufvudsyfte bildandet af ett inhemskt fondsystem, ty frågan derom intager i förslaget endast ett underordnad rum. Motionären föreslår, att, till underlättande af ett sådant system, Banken mot Riksgälds-kontorets obligationer skall lemna innehafvarne kontanta penningar; vidare att Banken skall emottaga obligationerna såsom hypothek för lån och derigenom bidraga till obligationernas ytterligare spridning; till vinnande af hvilket ändamål jemväl projekteras, att vid likvid för arbeten, som för det allmännas räkning verkställes, likvidemottagaren skall vara pliktig att emottaga sin betalning till hälften i sådana obligationer och åtnöjas med blott återstoden i kontanta penningar. Dessa ämnen röra synbarligen vida mera Bankoverket än Riksgälds-kontoret, hvilket sissnämnda sorterar under Stats-Utskottet, och af denna anledning synes det mig tydligt, att motionen icke kan till något annat Utskott än Banko-Utskottet hänskjutas.

Helst skulle jag dock hafva sett, om motionären återtagit sitt förslag och sönderdelat det i två motioner, såsom rätteligen bort ske, då det innehåller ämnen af nog skiljaktig beskaffenhet; och fråga kan verkligen vara, om det ej, i sitt nuvarande skick, är stridande mot 55 § i Riksdags-ordningen, som stadgar: "Ej må i en skrift flera mål af olika beskaffenhet sammanföras." Dock fäster jag mindre afseende dervid, emedan saken kan på så sätt hjälpas, att Banko-Utskottet sammanträder med Stats-Utskottet för att behandla de delar af motionen, som ej tillhöra förstnämnda Utskotts enbara handläggning; hvilket Utskott det emellertid tillhör att i första hand upptaga motionen.

Herr Friherre Liljencrantz:

Herr Lindström: Jag har anhållit om ordet endast för att rätta ett af Herr Friherre Liljencrantz begånget misstag i afseende på uppfattningen af motionens innehåll. Denna afser icke att tylla någon statsbrist, utan att införa ett inhemskt creditsystem, för att derigenom motverka upptagandet för framtiden af utländska lån, hvilket skulle ske genom Riksbankens mellankomst.

Herr Friherre Liljencrantz:

Herr Lindström: Jag tror att, vid bedömande af sådana frågor som denna, det icke är nog att endast läsa rubriken på motionen eller de ord, med hvilka motionen slutar, utan torde det vara nödvändigt att genomläsa den i dess helhet och att se till den anda, som genomgår densamma; och jag är öfvertygad att talarne å andra sidan skulle, om de närvarit, då motionen i Lördags upplästes, vara af alldeles samma åsigt som jag i afseende på det Utskott, till hvilket motionen bör hänvisas. Jag anser det vara alldeles otvifvelaktigt att motionen, då den närmast berör Riksbankens verksamhet bör åtminstone i första hand behandlas af Banko-Utskottet. Så har ock vid föregående riksdagar förfarits i likartade frågor.

Herr Dofsén: Min afsigt med ifrågavarande motion har varit att få ett slut på det utländska lånesystemet, när jag anser, att den stora penningebrist, som i landet är rådande, uppkommit i följd af de utländska statslånen. Den, som något följt med sin tid, har säkerligen funnit att förhållandet i Frankrike var alldeles enahanda i början af detta århundrade och att dess finansiella ställning endast kunnat räddas genom införandet af ett inhemskt statskredit-system. I följd af denna erfarenhet har jag tagit mig friheten väcka ifrågavarande motion och anhålla att Kammaren behagade remittera den till det Utskott, som anses böra behandla densamma.

Öfverläggningen var slutad, och Herr Dofséns motion, N:o 70, hänvisades med de yttranden, som deröfver blifvit afgifna, till Banko-Utskottet.

§ 29.

Föredrogs åter Herr *Rosenbergs* motion, N:o 71, om rättighet för innehafvare af förenade skollärare- och klockaretjenster att, inom ett visst maximum, upphära de för båda tjänsterna anslagna löneförmånerna oafkortade.

Herr Friherre Alströmer: Sådana frågor som den, hvilken utgör föremål för denna motion, hafva vid föregående riksdagar behandlats af Stats-Utskottet, och jag hemställer derför att motionen måtte vardas till nämnda Utskott hänvisad.

Herr Rundbäck: Jag för min del håller före att denna motion bör till Lag-Utskottet hänvisas, när den, bland annat, afser ändringar i gällande stadganden för folkskolelärare och i kyrkolagen.

Öfverläggningen var slutad, och sedan Herr Talmannen upplyst, att frågor af likartad beskaffenhet vid föregående riksdagar behandlats af Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet, blef Herr *Rosenbergs* ifrågavarande motion, N:o 71, hänvisad till tillfälligt Utskott.

§ 30.

Nedannämnda bordlagda motioner:

Herr *Rosenbergs* motion, N:o 72,

Herr *O. B. Olssons* motion, N:o 73,

Herr Friherre *von Schulzenheims* motion, N:o 74, samt

Herr *Carl Larssons* från Elfsborgs län motioner, N:ris 75 och 76, hänvisades till Stats-Utskottet.

§ 31.

Då Herr *Ridderstads* motion, N:o 77, om tillsättande af ett särskildt Utskott för handläggning af motioner rörande försvarsväsendet, till föredragning anmälades, yttrade

Herr *Ridderstad*: I följd af det beslut, Kammaren förut i dag fattat vid behandlingen af en annan motion synes min nu föredragna motion redan vara afgjord. Jag får blott anhålla, att motionen må för min räkning intagas bland de öfriga motionerna.*

På Herr Talmannens framställning fann Kammaren, med anledning af det under 10 § i detta protokoll omförmälda beslut, annan åtgärd med Herr Ridderstads motion ej erfordras, än att densamma skulle, i enlighet med Herr Ridderstads uttalade önskan, jemte öfriga motioner tryckas.

§ 32.

Herr *O. Larssons* från Stora Kopparbergs län motioner N:ris 78 och 79 hänvisades till Stats-Utskottet.

Sammanträdet afslutades kl. $\frac{1}{2}$ 4 e. m.

In fidem
H. Husberg.

Tisdagen den 29 Januari.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Det vid sammanträde den 26 i denna månad förda protokoll upplästes och godkändes.

§ 2.

Herr Talmannen tillkännagaf, att Herr *Johan Erik Johansson* i Forneby företett behörig polett och fullmakt såsom riksdagsman för valkretsen Thorstuna, Simtuna, Öfver-Tjurbo och Wähla härader, hvarefter Herr Johan Erik Johansson, som var tillstädes, helsades af Herr Talmannen och intog plats i Kammaren.

§ 3.

Sedan Herr Talmannen upplyst, att ett stort antal af Kammarens ledamöter anmält sig för att väcka motioner, samt fästat uppmärksamhet derå att det, för vinnande af tid, vore önskligt, om motionärerne, utan att i sin helhet uppläsa sina förslag, endast i korthet angäfvde deras innehåll, väcktes nu motioner af:

Herr *Rydberg*, N:o 80, derom att qvinna, som uppnått myndig ålder måtte vara sin egen giftoman.

Herr *Hæggström*, N:o 81, om anvisande af ett anslag å 100,000 R:dr till understödjande af myrutdikningar och vattenaftappningar inom Westerbottens län.

Herr *Hæggström*, N:o 82, om anvisande af ett förslagsanslag till bestridande af kostnaderna för sådana urtima landsting, som erfordras för val af riksdagsman i Första Kammaren.